VIATGE FORMATIU D'EXPERIÈNCIES AGROECOLÒGIQUES COL·LECTIVES DRÔME (FRANÇA)

apaema
Associació Producció Agrària Ecològica Mallorca

GOIB CONSELLERIA AGRICULTURA, PESCA I ALIMENTACIÓ
FONS GARANTIA AGRÀRIA I PESQUERA ILLES BALEARS

GOBIERNO DE ESPAÑA
MINISTERIO DE AGRICULTURA, PESCA Y ALIMENTACIÓN

FEADER
Fondo Europeo Agrícola de Desarrollo Rural: Europa invierte en las Zonas Rurales.

PDR.

Del 5 al 8 de juny de 2023, un grup de 19 pagesos i tècnics de Mallorca va partir a França a conèixer experiències col·lectives agroecològiques. Van visitar un total de 10 projectes, cooperatives i associacions molt interessants i que poden ser la llavor per generar canvis significatius al món agrari ecològic de Mallorca.

Una vegada allà, i guiats per n'Àngel Igelmo (tècnic mallorquí instal·lat a França), van recórrer la regió de Drôme. Aquesta és la zona de França on hi ha els percentatges d'agricultura eco més elevats i, lligat a la voluntat col·lectivista dels francesos i l'empenta dels joves agricultors s'hi han desenvolupat projectes rellevants.

El grup de mallorquins va visitar finques compartides, tendes i restaurants de cooperatives de productors, cooperatives de maquinària compartida, grups de consums (AMAPS), associacions agroecològiques de la zona i estatals, entre altres.

La posterior valoració que es va realitzar als assistents va reflectir l'èxit d'aquest viatge formatiu i l'ànsia del sector agroeco de continuar millorant.

Dia 1: 6 DE JUNY DE 2023

FERME DES ROUSSETS

Qui són? Agrupació de sis productors que duen a terme la seva activitat en una mateixa finca de propietat col·lectiva.

On? La finca està situada a Saint-Jean-en-Royans, una localitat del Parc Natural Regional de Vercors, amb més de 3000 habitants.

Què fan? Produeixen mel, hortalissa, cereal i pa a una finca de propietat col·lectiva i venen el producte en forma de comandes, cistelles, mercats, entre altres.

Dades:

- Cooperativa de 6 productors situats a una finca col·lectiva.
- L'any 2014 van comprar col·lectivament una finca de 14 hectàrees (1 d'horta i la resta per cereals).
- La finca també disposa d'infraestructures i edificacions. Les terres estan a lloguer i els edificis comprats. La compra es va poder fer gràcies a 70 col·laboradors-inversors.
- Les infraestructures estan en mal estat, comenten que l'objectiu és anar-les arreglant perquè un dia els pagesos puguin viure-hi. De moment només hi dormen els voluntaris (Woofers) o gent que tenen en formació.

Organització:

- Els propietaris es reuneixen puntualment (junta) i anualment en assemblea general, on voten les directrius a les quals s'han de comprometre els pagesos.
- L'associació també organitza esdeveniments culturals.
- Hi ha una xarxa de creació de granges col·lectives (REPAS) que van utilitzar per posar el projecte en marxa.

Economia:

- Els pagesos (actualment sis persones), paguen un lloguer als propietaris per fer ús de les terres i les instal·lacions, 3300 € per les instal·lacions més 100 €/ha.
- Els dos primers productors (cerealistes i hortolans) van formar una GAEC (Groupement Agricole d'Exploitation en Commun). L'hortalissa es ven en forma de cistelles i a un mercat organitzat a la mateixa finca. Les cistelles es venen en forma de subscripció anual, amb un cost de 12 € la gran (4 pers. aprox.) i 9 € la petita. El pa es ven per encàrrec. La mel es comercialitza de forma independent.

- Hi ha despeses que són comunes (per exemple manteniment) i altres que són per grups (per exemple el forn, l'apiari, etc.).
- El manteniment general de les infraestructures ho paguen els propietaris.
- Els productors paguen un lloguer 3300 € per les instal·lacions més 100 €/ha
- Els ingressos de la GAEC (pa i verdures) és d'uns 160.000 € entre 4 membres.

Producció:

- Produeixen cereals, pa, mel i hortalissa. I organitzen activitats agrícoles/culturals.
- En l'actualitat, disposen d'una zona per a reunions, una petita cuina, un magatzem, una zona de manipulació per l'apicultor, un molí fariner i un forn de pa.

Aprenentatges:

A França existeix la figura (amb formació reglada) del pagès forner (paysan-boulanger), reconegut com un artesà. La normativa francesa permet que els pagesos amb aquest reconeixement puguin produir i vendre pa amb escassos requisits burocràtics. Per ells és un gran avantatge i facilita molt la feina.

WWOOF és una iniciativa global que connecta visitants amb agricultors orgànics per a promoure un intercanvi educatiu i construir una comunitat conscient de pràctiques rurals ecològiques. Els visitants, anomenats '*WWOOFers', ajuden en granges durant mig dia, aprenent sobre agroecologia, sostenibilitat i compartint l'estil de vida dels residents.

https://www.fermedesroussets.org/

SEBASTA

Court Circuit

Qui són? Cooperativa de productors de la zona per vendre els productes de forma conjunta.

On? Chabeuil a prop de Valence

Què fan? Tenda de venda directa i restaurant.

Court Circuit és una tenda i restaurant a un poble a prop de la ciutat de Valence. Allà ens atén en Rafel, un agricultor que ven hortalissa a la tenda.

Dades:

- Van començar l'any 2008, quan es van agrupar 16 productors estimulats per un grup de consumidors demandants de producte eco i local.
- Són una societat cooperativa d'interès col·lectiu.
- La tenda i el restaurant actual es va construir posteriorment a un terreny cedit per l'ajuntament

Organització:

- La seva organització és la d'una cooperativa (assemblea general i junta).
- La seva activitat està sota la normativa de venda directa, per això en tot moment hi ha d'haver un productor a la tenda.
- Els productes no es compren als pagesos, sinó que ells ho deixen en dipòsit a la tenda.
- Els preus es fixen en junta i pel productor.

Economia:

- Actualment, paguen 600 euros de lloguer per 300 metres quadrats de tenda i 150 de magatzem.
- Vendes tenda 850.000 €. Vendes restaurant 150.000€

https://courtcircuit.org/

Court Circuit
Producteurs locaux & bio
Restaurant
cantine Ribamboule
Magasin
de Producteurs

Menu
entrées
taboulé de chou-fleur
ou
velouté froid courgettes, ail & menthe
plats
• la Ribamboule : les 2 entrées + tarte fine aux légumes verts
• la Végé : boulettes asperges / courgettes sauce fromage & raviolos
• la Carné : mijoté de bœuf à l'asiatique & riz
desserts
clafoutis aux cerises
ou
mousse au chocolat

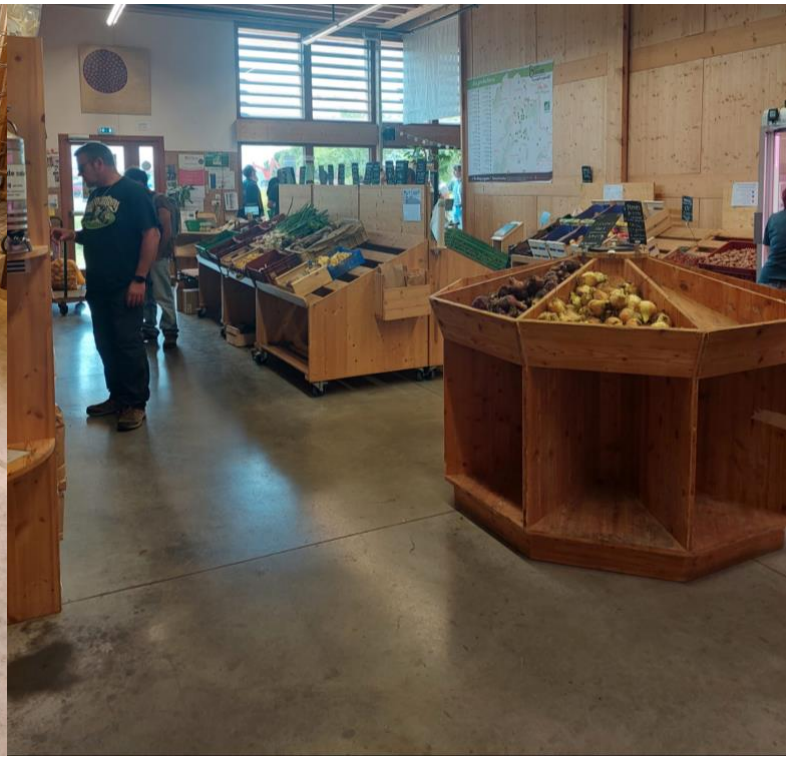

Jardin'enVie Artisan Semencier

Qui són? Cooperativa a punt de fer un bot d'escala.

On? Valence (https://goo.gl/maps/GiVoJQW8NFQAEnsc7)

Què fan? Producció de llavor, planter i hortalissa de varietats locals i internacionals.

El concepte que usen és: llavors pageses. No es limiten a recuperar i mantenir varietats locals tradicionals, també adapten locals "pageses" d'altres parts del món a les condicions del seu territori. Diuen que en el seu cas, la verdura és un residu, però alhora parlen de la gran qualitat d'aquestes i diuen que són valorades per molta gent. L'objectiu és reviure les varietats antigues, donant-les a conèixer i fer-les arribar al plat. Creuen que per valoritzar les llavors, és necessari produir hortalissa perquè la societat les reconegui i pugi la demanda.

Dades generals:

- Fundada l'any 2005 com associació i ara s'han constituït com a cooperativa per acceptar inversions de persones interessades i pagar instal·lacions/terres.
- Societat cooperativa d'interès col·lectiu.
- 160 associats, 10 socis assalariats i 10 temporers.

Organització:

- Els 10 socis treballen en funció de les necessitats de cada època de l'any.
- Les feines principals (llavor, planter, horta) són estacionals i molt combinables.
- El treball va fluctuant segons el cicle normal: planter - producció d'horta - extracció de llavor.
- El procés de multiplicació té moltes barreres legals. Ells paguen en concepte d'hores de feina als agricultors que les reprodueixen i no llavors. Per evitar problemes legals.

Economia:

- Volum econòmic: ⅓ del total ve de la venda del planter, l'altre 1/3 de llavor i el restant ⅓ de la verdura.
- Permet englobar tots els agents necessaris
- Ara facturen 300.000 € / any, però creuen que tenen demanda potencial de 3.000.000 €
- No reben ajudes de manteniment de varietats locals.

Producció:

- Fan un bot d'escala de 5 ha a unes 30 ha entre verdura i llavors.
- Estan en procés de mecanització.
- Per evitar hibridació no planten cada any totes les llavors, planten a parcel·les diferents i posen bardisses enmig.

Fonaments:

- Ells Creuen que el camí cap a la rendibilitat ve d'agrupar molta gent que es plantegi el sistema més que la venda pròpia.
- Ells veuen la verdura com un “residu” de les llavors, però és el que potencialment els hi pot crear més ingressos. Creuen que per posar en valor la llavor comença donant a conèixer la fruita i verdura.

https://www.jardinenvie.com/

Potagères

La Ferme des Volonteux

Qui són? Cooperativa de productors que comparteixen una finca i instal·lacions punteres.

On? Beaumont-lès-Valence

Què fan? Tenen tenda a la finca i s'organitzen d'una forma molt estructurada i horitzontal.

Dades associació:

- Projecte quasi nou, fundat el 2009.
- Són una cooperativa amb 9 socis i 18 assalariats (27 en total).
- Tenen molta infraestructura (naus, hivernacles, cambres frigorífiques), maquinària compartida i autofabricada, i tenda a la finca. Són uns 1200 metres quadrats de nau i tenda.

Organització:

- Els 9 socis productors van canviant. El seu sou és igual per tothom, el salari mínim interprofessional (aproximadament 1300 €). No existeix la figura de gerent, director, etc., tot es tracta de forma horitzontal i col·lectiva. Si algú vol sortir de la cooperativa es té pactat que ha de trobar un pagès que agafi el seu lloc. Les feines majoritàries són: hortolans, producció fruita, forner, responsable de tenda, etc.
- Es creen grups de treball (per exemple hortolans) per fer feina de forma més eficaç i mantenir una comunicació fluida.
- Es fan reunions cada 15 dies dels socis i una reunió mensual més tècnica. 2 cops a l'any fan una assemblea general.
- A les reunions s'estableix un ordre del dia clar. A més, quan hi ha temes conflictius o complexos, es crea una comissió per desgranar el tema i preparar propostes o solucions.
- Tenen una gestió de la comunicació interna molt estructurada.

Fonaments:

- Un dels socis va heretar una finca de la família de 15 ha i va decidir montar una cooperativa de productors, on la forma organitzativa fos completament horitzontal
- Amb el temps, el propietari de les terres ha decidit donar-les totes a la cooperativa perquè el projecte tengui un futur, per plantar cara al problema dels pagesos d'accés a la terra.
- Volen minimitzar al màxim els inputs: producció de planter, autosuficiència energètica, punt de venda a la finca, etc.

Producció:

- Als inicis eren 15 ha cultivades, ara 30 ha.
- Produeixen hortalissa, fruita, cereal, ovelles, viver, tenda roba, etc.
- Els panells solars generen 400 kW i l'autonomia energètica és del 80 %.

Economia:

- La inversió inicial va ser aproximadament de 700.000 €
- 1.300.000€ de facturació anual

https://www.fermedesvolonteux.com/

JETHICA
BIO
ALIMENTATION ANIMALE

Dia 2: 7 de JUNY de 2023

CUMA

Qui són? Cooperativa de maquinària compartida

On? Montvendre

Què fan? S'agrupen pagesos per comprar i utilitzar eines, tractors, recol·lectores, etc. de forma organitzada i col·laborativa.

L'objectiu de les CUMA és mutualitzar medis (material agrícola, edificis, etc.) i organitzar el seu ús (planificació, responsables de materials, reglament, etc.).

Dades cooperativa:

- Coopératives d'Utilisation de Matériel Agricole
- És una cooperativa de maquinària compartida. N'hi ha 11.500 a la França i 1 de cada 2 agricultors està dins una agrupació d'aquestes.
- Aquesta CUMA va començar amb 4 socis. El solar on tenen la maquinària és comprat i actualment hi tenen unes 40 màquines.

Organització:

- Coordinació. 1 assemblea general a l'any, 4 reunions a l'any i reunions complementàries per grups d'eines i comissions.
- Planificació. Hi ha un responsable que monta el calendari d'ús segons la gent que ha d'utilitzar cada eina.
- Representants. La federació de CUMA (estatal) té personal que ajuda a posar en marxa les CUMA locals. Els representants reben formació de gestió (sobretot comptabilitat), gerència, etc.
- Organització. Creació de grups per cada màquina amb un encarregat de coordinació. S'entenen entre ells i si passa res, entre tots decideixen. Als moments de molta demanda de la mateixa màquina, és el coordinador qui fa el cronograma d'ús. Les decisions es prenen de forma col·lectiva (1 persona = 1 vot).
- Els socis es comprometen a fer un bon ús i tornar el material net i lubricat.
- En casos d'accidents, eines rompudes, manteniment, etc., demanen als pagesos teguin el tractor a tot risc (així cobreix avaries a màquines). Quan els pagesos fan les reparacions cobren entre 10 i 20€/hora.

Economia:

- Els nous socis paguen una quota per entrar: mínim per entrar 150€/soci.

- El soci compra els drets d'utilització de les màquines que vol utilitzar, i es compromet a l'ús que han dit que farien
- Hi ha una persona que calcula els costos d'utilització de cada eina. Exemple de càlcul de quota d'ús de la màquina = (cost amortització màquina anual/ha total on s'utilitza)*ha del pagès soci.
- Exemple quotes: tractor 150 CV 25 €/h sense combustible i recol·lectora 75€/h amb combustible.
- El finançament de nova maquinària es fa amb ajudes de l'estat, un 10% ho solen posar els socis i la resta es demana un préstec. Si han de fer préstecs, gràcies a l'entitat CUMA, els bancs no demanen garanties. Tenen molts controls de l'administració per garantir el funcionat, ja que l'administració garanteix la viabilitat davant els bancs.
- Representants poden cobrar o no segons cooperativa (per exemple el tresorer cobra 800€ l'any). A més, l'estat dona ajudes per inversions en grup i per manteniment de l'entitat.
- El president de la CUMA té una assegurança de responsabilitat civil, que paga l'entitat.
- El volum de negoci és d'uns 300.000 per les 40 màquines.

http://www.cuma.fr/

Dia 3: 8 de JUNY de 2023

Jethica

Qui són? Obrador mòbil solidari de productes vegetals.

On? Romans-sur Isère

Què fan? Transformació de vegetals a peu de finca per evitar malbaratament alimentari.

Ens atén na Celia (enginyera agroalimentària i directora del projecte). Van començar fa uns anys quan van comprar el camió a un ateneu local.

Dades entitat:

- Forma de cooperativa.
- Fan el servei de transformació, animació i càtering.
- Tenen un camió mòbil amb les instal·lacions necessàries per a la transformació de vegetals.
- El producte final només es pot vendre com a venda directa i el catàleg de transformats es va modificant segons la demanda.

Organització:

- 3 persones a temps parcial i alguns temporers.
- Aprofiten producte que no es pot comercialitzar pels productors: contacten amb ells i ofereixen elaborar un transformat depenent dels aliments que han de descartar. Amb el camió mòbil es desplacen fins a la finca i en haver acabat, venen el transformat al productor. Moltes vegades el mateix productor facilita els pots i etiquetes que vol utilitzar.

Producció:

- Tenen la maquinària bàsica per transformar (tenen autoclau).
- Només poden elaborar partides de 40 kg al mateix moment.
- Tenen anàlisis nutricionals genèriques.
- Compleixen els requisits sanitaris establerts per l'administració (són més flexibles que a Mallorca).

Economia:

- Poc volum de negoci, de moment 40.000 € en 18 mesos.
- Com que la demanda de productes varia molt segons el productor, el cost es va calculant per cada cas.

https://www.jethica.fr/

HOUMOUS
HOUMOUS DE BETTERAVES

Ils nous soutiennent
valence romans AGGLO
VALENCE
MAIF
ARCHE Agglo
fabt
fabrique d'entreprises de territoire
Centres Sociaux

Horizons fermiers

Qui són? Tenda col·lectiva a una escola agrària

On? Escola agrària de Romans-sur-Isère

Què fan? Creen una tenda col·lectiva liderada per l'escola agrària i amb cooperació de productors de la zona.

Es tracta d'una tenda col·lectiva a una escola agrària que està en les darreres fases de la construcció (la inauguració és al cap d'un mes de la visita).

Dades:

- Montada per 17 productors sota la fórmula de grup d'interès econòmic. Un d'aquests productors és la mateixa finca on està ubicada l'escola. També hi ha altres productors no associats que no tenen poder de decisió i gestió.
- El format és venda directa, gestionada com un espai col·lectiu.
- Volen fer venda de: verdura, fruita, viver, mel, cereals i pa, caragols, carn, formatge, vi i altres.

Organització i dinamització:

- La tenda és un element de dinamització dels productors propers i dels alumnes de l'escola.
- Aporta als alumnes de l'escola experiència pràctica, ja que a la tenda hi haurà una zona de viver (on es vendran les produccions del curs de viverística) i pels alumnes de comercialització i màrqueting (involucrats durant tot el procés).

Economia:

- Finançat per la comunitat autònoma.
- Pressupost de la construcció de la tenda: 1 milió d'€
- Marges similars a l'altra tenda.

.

AMAP - Le Goût Nature

Qui són? Grup de consum local que posa en contacte consumidors i productors.

On? La ruche Truk'Muche (Bourg-les-Valence)

Què fan? Organitza la demanda del grup de consum i ho transmet als productors. El repartiment de producte és setmanal i el pagament és previ i anual.

Dades associació:

- 13 anys d'antiguitat
- 80 socis.
- El repartiment dels productes i cistelles el fan a un espai que gestiona una associació social que ajuda a gent sense sostre.

Organització:

- Les comandes es fan per internet (tipus full Excel), on hi ha columnes amb els productes disponibles i els consumidors trien el que voldran al llarg de l'any/temporada.
- Els pagaments es fan a l'inici d'any, en completar l'excel.
- Un dels socis ha desenvolupat una eina informàtica per a la gestió de comandes i missatges que la feta gratuïta i disponible per a altres AMAPs.
- Tenen productors sobretot eco de verdures, pa, ous, pollastre, pasta fresca i làctics. Un cop al mes compren a productors a més distància per tenir més diversitat de productes. També compren a productors espanyols per aconseguir oli d'oliva, cítrics, alvocats, etc.

Fonaments:

- Un dels principis és garantir al productor la venda dels seus productes als consumidors. Signen un contracte de consum.
- Intenten fer feina amb petits productors.

Economia:

- Fan 2 tipus de cistelles (petita i gran).
- Venen unes 40 cistelles setmanals de mitja.
- El preu de quota de soci són uns 15€.

Contacte: Jacqueline <jbrunet26@gmail.com>

LA RUCHE TRUK' MUCHE

Dia 4: 9 de JUNY de 2023

AgriBioDrôme

Qui són? Associació agroecològica a Drôme

On? A la regió de Drôme.

Què fan? Assessorament, dinamització i coordinació de projectes.

AgriBioDrôme és una associació de 100 socis específica de la regió de Drôme. Existeixen 100 entitats iguals a França específica de cada regió.

Dades:

- Són 100 socis i 10 treballadors.
- Hi ha 1500 productors eco a la regió de Drôme (és la zona més activa de França d'agricultura eco). Són 55.000 ha declarades ecològiques, que suposen el 25% del total de superfície agrària.
- Estan situats a un polígon industrial amb molta presència del sector eco. L'edifici on tenen les oficines (Pôle Bio), el comparteixen amb altres associacions agroeco.

Organització:

- Tenen un consell d'administració amb un equip reduït que gestiona el dia a dia.
- Ofereixen sobretot assessorament tècnic i treballen amb diferents línies de consum del producte (restauració, distribució, menjadors, etc.).
- Fan molta feina de planificació de cultius i de gestió de la restauració (planificació, establir preus, etc.).
- Darrerament, han decidit agafar més veu política per defensar una alimentació més saludable i accessible per tothom. Creuen que és més potent parlar d'alimentació que de tècnica o producció.

Economia:

- Pressupost 250.000 € finançats amb diners públics, altres entitats i fons privats.

https://agribiodrome.fr/

Pôle Bio
← Ateliers 1 et 2
Bureaux →

Terre de liens

Qui són? Associació que compra terres per llogar-les a petits productors.

On? Ens atenen els voluntaris de la regió de Drôme, però l'àmbit és estatal.

Què fan? A partir dels socis i donacions compren finques a França per llogar-les a petits productors eco, fent front a la problemàtica dels grans terratinents.

Dades:

- Actualment, tenen en propietat 10.000 ha, que corresponen a unes 300 finques a tot França.
- Aquestes finques s'han cedit a 750 pagesos.
- Són 60 treballadors assalariats.
- Té el funcionament similar a un banc de terres, però en aquest cas les terres són propietat de l'associació. Als demandants de terres demanen que sigui en gestió eco i tenen preferència els joves productors.

Context:

- La transmissió de la terra a França és obligada i és un mercat regulat (els preus de lloguer estan establerts i controlats per una entitat pública). El preu de la terra (compra-venda) és bastant fixe uns 5000-6000 €/ha.
- Moviment molt potent per reduir la creació d'explotacions cada vegada més grans (el petit productor va desapareixent), i fer accessible les terres a aquests (no ho poden pagar a causa de pujada de preu de finques).

Fonaments:

- Parteixen de la problemàtica de finques cada vegada més grans, i mancança de terres disponibles per petits productors.
- Cedeixen terres a lloguer sobretot a joves agricultors.

Organització:

- Se basen molt en una xarxa d'associacions que dinamitza tot això, és un moviment molt arrelat a França.
- Els socis no tenen beneficis excepte una reducció fiscal (com el soci d'una ONG), és totalment altruista.

Economia:

- El lloguer de les terres és d'uns 100-200 €/any (el preu depèn de les infraestructures, tipus de terres, accés d'aigua, etc.).

- A partir dels “inversors” reben € per comprar terres, altres són cedides directament a l’associació. Les terres es lloguen als pagesos (d’aquí provenen els ingressos de l’associació per pagar costos i comprar més terres). Per comprar les terres els mateixos pagesos poden sol·licitar terres específiques. Algunes tenen cases i instal·lacions.

https://terredeliens.org/

RENAULT